

Pantxoa Etchegoin

Gaingiroki aipatuko ditut iparraldean euskararen alde eta euskal kulturaren inguruan eramanak izan diren ekintza batzuk, nola elkarteen eskutik, hala Euskal kultur erakundeak bultzaturik.

Euskara bizi publikoan

Iparaldean, euskararen biziberritzeko bi behar edo premia nagusi ikus daitezke: hizkuntza politika eta euskal gogoia.

Alabaina, legeak finka ditzake arauak eta diru laguntzak, adibidez irakaskuntzari buruz, edo euskararen administrazioetan sarrarazteko. Halaber, hedabideen eta kultura gaien sostengatzeko. Baina bertze gauza anitz bada legeak arautzen ez duena, hala nola familia transmisioa, euskararen erabilera eguneroko bizian, nortasun kolektiboa, etabar.

Ondorioz, euskararen ofizialtasun baitezpadakoarekin batera, belaunaldiarteko jarraipenaren segutzeko, beti beharrezkoa izanen da euskalgintza, elkarteen eta artisten lan komuna.

Iparaldean, urratsez urrats goaz euskararen alorrean, urteetan daramazkigun gorabeherekin. Alde batetik, berri bozgarria, ofizialki botere publikoek euskararen aldeko politika eramanen duen egitura ofiziala sortu baitute uda amaieran ('Office Public Euskara' deitua), baina beste aldetik arazo larriak agertu dira ikasturte sartze honetan, hiru erakaskuntza sareetan —ikastolak, eskola pribatu eta publiko elebidunak— oroz gainetik erakasle postuak murriztu baitituzte.

Egitura publiko hori lanean hasia da, eta hemendik laster erabaki politikoak hartuko ditu euskararen alde, no-

la erakaskuntzan, hala bizi sozialean, eta araberako dirutza banatuko.

Erran gabe doa lan egin beharko duela partaidetzan, egunero euskalgintzaren sailetan diharduten elkarteekin. Haatik, orain, hitzatarik laster obretara pasatu beharko da, euskararen egoera ikusirik, behar gorriak baitira.

Gure aldetik, Euskal kultur erakundeko euskara zerbitzuak hiru alorretan lan egin du urte honetan: eskolatan edo eskolatik kanpo, euskarazko animazioak alhan ezarri ditu, toki publikoetan euskararen sarrarazteko ekintzak bultzatu, eta azkenik hainbat itzulpen tekniko egin ditu, oroz gainera herriko etxeentzat eta administrazioentzat.

Gertakari bat behar balitz lehenetsi, aipa nezake urte hastapenean izenpetu dugun hitzarmen garrantzitsua Baionako ospitalearekin. Bi mila langilez goiti duen erakunde honek obra handiak abiatuak ditu hiru urtera, eta barnean daukan «Ospitalean euskaraz» batzordearekin eskuz esku lan eginez, lortu dugu kanpoko iragarkiak euskaraz ere izan daitezen, eta horri datxikola, hainbat kultura ekintza (kantutak, musikak, mintzaldiak...) abian ezarriko ditugu ospitaleko artatze zerbitzu batzuetan, hala nola pediatrian.

Espero dugu horrelako bertze anitz ekintza bultzatuak izanen direla, ondoko urteetan, hain zuzen Euskara Erakunde Publiko horrek bere eginbeharretan baitu euskararen sustapena bizi sozialean.

Nondik gatoz, nora goaz?

«Iturri zaharretik edaten dut, ur berria edaten, beti berri den ura, betiko iturri zaharretik», dio JosAnton Artzek aspaldiko eleder batean. Hitz hauek harrointzat hartuz, Ezpeletako, Mauleko, Amikuzeko musika eskolek ikusgarri berezi bat aurkeztu dute azaro honetan, *Itumi zaharretik* izenekoa. Hogeita bat trikitilari gaztek muntatu dute obra hau, Patrick Larralde musikari erakasleak kudeaturik. Euskarak badu bere tokia taula gainean, Euskal Herriko eta kanpoko bertze hizkuntza eta musikek ere, baina ikusgarriaren funtsezko gogoeta da: zer bilakatzen eta zer bilaka-

tuko da euskara, munduko kulturen artean?

Horrelako galdera zerbait bada ere, dudarik gabe, Oztibarreko zortzi herrietako aktoreek antzeztu eta Mattin Irigoienek idatzi *West Ibarre Side Story* izeneko obran.

Badu zenbait urte orain, adierazpen artistiko desberdinak elkartuz (dantza, kantua, bertsoa, antzerkia, bideoa...), neuri bertsoa ikusgarriak antolatzen direla iparraldean, *Euskal Spiritu*, *Zamaltzain* edo *Matalas* bezalakoak heldu zaizkidalarik gogora.

Hemen ere, goretso behar dira ibar horretako 140 dantzari, jokalaria, eta laguntzaile guztiak, nahikundez eta indarrez, gai izan baitira ikusgarri eder baten apailatzeko. Froga bat gehiago jendeek, bizikidetasunean, euskal kultura bizi nahi dutela hurbiletik, ikusgarrian parte hartuz.

Ikuskizuna Bunuztar Xoriak dantza taldearen 30. urteurrenaren karietara pentsatu da baina ber denboran omore eta funts anitzekin; Mattin Irigoienek norberak bizitzen duen edo ez duen euskaltasuna du eztabaidan ezartzen, eta, oro har, euskal kulturak jasan eta jasaten duen folkloriazioa du salatzen, erdi-erdian ezarritik ikusliarra bera.

Azkenik, bi hitz erran nahi nituzke Antso Handia pastoralaz, urtero bezala udan aurkeztua izan dena Zuberoako hiri nagusian, Maulen, baina ere Irunen eta Amurion.

Jean Louis Davantek idatzi pastoral honek arrakasta handia ukan du, ikusgarrira hurbildu den jende ostean gain, oholtzaratu diren jokalaria molde ederrez aritu baitira. Gehitu nahi nuke ere esku-programa guziz aberatsa zela, 1004 eta 1035 urteen artean Nafarroako Errege izandakoaren biziaren joan-jinen hobeki ezagutzeko. Urhentzeko, pastoraletan nahiko berria den egitate bat azpimarratu nahi dut: antolatzaileek proposatu dute pastoral honen diru etekinak euskararen eta euskal kulturaren alde diharduten elkarteei banatzea. Biba xiberotarrak!

Iparra galdu gabe...

Badu orain urte bat Euskal kultur erakundeak hitzarmen bat izenpetu duela Eusko Jaurlaritzarekin, hain zuzen kul-

tura trukaketak areagotzeko, elkarteen, artisten eta erakundeen eskutik, eta nolazpait gure buruetan daukagun muga ezabatzeko, edo bederen ematzeko.

Kari horretara, hainbat ekitaldi desberdinen partaide izan gara, adibidez Donostiako Koldo Mitxelena zentroan, Debagoieneko zortzi herritan, Andoainen, Bermeon, ahantzi gabe Getxoko hiria, non ere iparraldeko kantari, musikari, dantzari, idazle, politikari eta sukaldaritzan ari direnentzat, bi aste antolatu dituzten, 'Iparra galdu gabe' izenburuarekin.

Halaber, iparraldeko artisten, eta konpainia profesional, edo erdi-profesionalen hobeki ezagutzeko asmoarekin, Eusko Jaurlaritzako Kultura Sailak ekitaldiak alhan ezarri ditu hegoaldeko ikusgarri-gela batzuetan. Tokia, Traboules eta Petit Théâtre de Pain antzerki taldeek, Elirale dantza konpainiak eta Koldo Amestoy kontalariak parte hartu dute, eta zenbait Eusko Jaurlaritzak sostengatzen duen dantza, musika eta antzerki sare publikoan sartuko dira.

Euskal kantua ohoretan Parisen

Euskal kantua entzungai izan da hilabete batez, urian, Parisko toki desberdinetan. Gertakari honek bozten gaitu eta, lehen-lehenik, Parisko Euskal Etxea eskertu nahi nuke. Alabaina, oso garrantzitsua da euskal kantuaren gozaraztea eta ezagutaraztea, nola Parisko euskaldunei hala mundu zabaletik hiri nagusira datorren publiko zabal bati.

«Kantuketan» erakusketa ibiltaria Saint Merri elizan ezarria izan da, baina horri datxikola, hainbat animazio desberdin antolatu dugu, hain zuzen erakusteko euskal kantuak eta musikak bizirik dirautela, eta berritzen direla, artistei esker.

Bertzalde, Euskal Herriko kantari eta musikariak, bertzeak bertze, Parisko ikusgarri-gela famatu zenbaitetan aritu dira, hala nola Glazart eta Le Divan du monde deitutakoetan, eta horrek ondorio onak ekar ditzake, lehenik partaidetza berriak indartzeko, eta geroari begira, euskal kulturaren hedapena Parisen hobeki finkatzeko.

Azkenik, iruditzen zait «Kantuketan» Parisen ezarriz, parada ezinago hobea dela euskal kulturaren hobeki ezagutarazteko eta Euskal Herriaren irudi baikor baten emateko. Gertakari hau izan dadila ere Parisko Euskal Etxearen onetan, geroan ere gure herritarrek babesleku goxo eta euskaldun bat ukan dezaten Frantziako hiri nagusira datozenean.

BatekMila egitasmo berria

Euskal kulturaren bizitasuna erakutsi, bere dimentsio unibertsala agerian eman eta publiko berriak gurutzarazi: Euskal kultur erakundeak segitu nahi du Kantuketan programarekin hasi bidea, «BatekMila» deitu kultura kontzeptu berri bat abian ezarriz.

Bizpahiru urteko programa honen bitartez, alde batek euskal kultura eta oroz gainetik euskara baloratu nahi dugu, eta bestetik publiko berriengana hurbildu, bertzeak bertze sorkuntzaren bitartez. Halaber, frogatu nahi dugu unibertsala berezitasun guziet hazten dela, eta aitzitik.

Konkretuki, 2005 urte amaierarako, hitza, dantza eta musikaren inguruko ikusgarri berezi bat obratuko dugu artista profesionalekin, halaber euskara espazio publikoetan sarrarazteko ekintzak, edo haurrentzat eskolan edo eskolatik kanpoko euskarazko animazioak, ahantzi gabe orain bertan prestatzen ari garen internet atari berria, lau hizkuntzatan. Azkenik, Kantuketan bezalako erakusketa ibiltari berri bati buruz lanean hasiak gara.

Baina horrelako programa baten abiarazteko, garrantzitsua da ere iparraldeko egoera sozio-kulturalaren berri ukaitea. Alabaina, zer dakigu xuxen gaur Euskal Herri honetan gurutzatzen diren nortasun desberdinez? Euskaldunak direnek nola sentitzen dute beren burua, nola bizi dute beren euskaltasuna? Euskaldunak ez direnek zernolako kultura praktikak dituzte eta nolako pertzepzioa dute hemengo hizkuntzaz eta kulturaz? Euskal kultur erakundeak inkesta bat alhan ezarri du duela guti, galdera hauei buruz lehen iritzi batzuen eskuratzeko. Iparraldean, 1.600 jende galdetuak izanen dira. Gehitu behar dut Eus-

ko Ikaskuntzaren partaliertasunari esker, inkesta bera Euskal Herri osoan antolatua izan dela.

Emaitzak 2005eko larrazkenean zabalduak izanen dira. Hortik lekora, erakaspenak atera beharko ditugu geroari begira, bai erakundeek, bai elkarteek, ahal bezain politika eraginkor baten finkatzeko, euskal kulturak eremu zabalena ukan dezan toki guzietan. ¶